

СТУДІЙСЬКЕ МОНАШЕСТВО

Матеріали конференцій

СТУДІЙСЬКЕ МОНАШЕСТВО

М а т е р і а л и к о н ф е р е н ц і ї

СВЯТОУСПЕНСЬКА УНІВСЬКА ЛАВРА

Конференція “Студійське монашество”

28 грудня 2006 р. Б.

Конференція “Монаша спільнота”

27 грудня 2007 р. Б.

УДК 271.5-789

ББК 86.377-6

С 88

Художнє оформлення
Романа Скиби

С 88 Студійське монашество: Матеріяли конференцій. – Львів: Свічадо,
2008. – 128 с.
ISBN 978-966-395-234-5

УДК 271.5-789
ББК 86.377-6

**СВЯТОУСПЕНСЬКА
УНІВЕРСИТЕТ
ЛАВРА**

**Конференція “Монаша спільнота”
27 грудня 2007 р. Б.**

єрм. Лука

РОЗУМІННЯ СПІЛЬНОТИ У МОНАШІЙ ТРАДИЦІЇ

Кагал – старобіблійна ідея соборного вибранства Ізраїля (Старозавітної спільноти) як спадкоємців Божого одкровення, яка в плані Божому мала стати носієм Одкровення усім народам.

Ekklesia – благодатна повнота Христової Церкви, як плід воплощення Богочоловіка, Його страстей, смерті, воскресіння, вознесіння на небеса, і як дар Святого Духа, що вилився на Христових учнів та апостолів у день П'ятидесятниці. Спільнота Церкви – Його Тіла, стала немов Божественною проекцією предвічної ради Пресвятої Тройці, Особи якої творять повноту любові. Множинність іпостасей Пресвятої Тройці вказують на первісну Божественну спільноту, яка, завдяки Духові Святому, творить у світі Церкву – Христову Обручницю, спільноту тих, що спасаються, спільноту, де немає ні юдея ні грека, ні невільного ні вільного, ні чоловіка ні жінки, а все і у всьому – Христос.

У апостольській общині, як і у всій благодатній повноті Тіла Христового – тобто Церкві, на першому етапі її буття і до часу есхатологічного звершення сповнилися, сповнюються і будуть сповнюватися 2 основних догмати християнства: Про Пресвятую Тройцю і Воплощення Бога-Слова.

Через духовне втаємничення у таїнство Пр. Тройці Церква як спільнота вірних християн немов би отримує три напрямки:

- 1. Жити у стані постійного Богоспількування через Слово Боже, Святі Таїнства і Літургію та літургійну молитву.***
- 2. Перебувати в постійному внутрішньому предстоянні, бути Стовпом і Утвердженням істини, плекаючи і помножуючи внутрішні духовні скарби.***

3. Стати євангельським світильником – своїм живим свідченням і проповіддю нести вістк про спасіння.

Покликання жити воплочено у повноті реальності, уникаючи спокуси зупинятися виключно на небесному, забуваючи про земний, воплочений вимір Церкви

Первісна спільнота – Церква, як плід і носій благодоті Св. Духа, одночасно в первісному стані мала 3 основні ознаки:

1. “Вона втішалася благодаттю Св. Духа – багатством дарів благодаті, першою серед яких була любов в союзі миру”.
2. “В учнів (християн) був один дух і одне серце”.
3. “Апостоли свідчили з радістю життям і устами Євангелію Того, Хто воскрес із мертвих”.
4. Християнська община жила у простоті і радості у Святому Дусі.

Первісна спільнота вірних

IV ст. у християнській спільноті – це насамперед час занепаду морального ідеалу в житті Церкви. Причини цього занепаду полягали в зовнішній зміні стану християнської релігії з часу Костянтина Великого. З припиненням гонінь в житті віруючих помічається деяка розслабленість та безтурботність; християни стали менше піклуватися про спасіння своїх душ. Св. Йоан Золотоустий зауважує опустіння храмів і, як вже було сказано, якусь байдужість, навіть при прийнятті Святого Причастя. Блаженний Єронім відзначає, що Церква після століття мучеників стала могутньою та багатою, але бідною на добродія. В Церкву деякі йшли з недобрими намірами, точилася релігійна боротьба. Більше того, язичницькі традиції ще були досить відчутними і значно гальмували запровадження християнських начал.

Через такий занепад релігійного та морального життя віруючих з IV ст. монашество, яке виникло в цей час, стало тією великою силою, яка принесла Божу благодать до християнського світу.

Аскетичні прагнення та різні форми їх прояву були відомі ще раніше, перед виникненням перших монаших общин.

Так, **неоплатоніки** прагнули до невидимого Блага, переборюючи зло чуттєвого світу; хотіли від плоті піднятися до Божества,

виробляючи форми аскези і утверджуючи дуалістичне світо-розуміння.

Аналогічні дуалістично-аскетичні моменти бачимо і у **неопіфагорейців та стоїків. Зречення, витривалість були основними принципами їхнього життя.**

Юдаїзм, піддавшись елліністичним впливам і продовжуючи свій розвиток, підійшов до того ж. **Назарейці** уникали усього “нечистого”, віддавали себе Богу, дотримуючись “великого обіту”; вино не торкалось їх вуст і залізо волосся голови.

Терапевти (релігійно-аскетична секта I ст. н.е. в Єгипті) віддалялися від світу в свої “монастирі”, займаючись там читанням своїх священних книг та спогляданням.

Ессеї (близька до терапевтів іудейська секта II ст. до н. е. I ст. н.е.) приносили “страшну клятву” почитали Бога, виконували його заповіді, жили разом, відмовляючись від особистого майна і тримаючи піст. Монаші спільноти знаходимо вже у терапевтів, есеїв та служителів Серапіса.

Отже, як бачимо, перші аскети з’явилися досить рано. Вірогідно, що росту пустельництва сприяли і гоніння на християн. При Декії (250–251), Валеріані (257–258) і пізніше при Ліцинії (315 чи 319) багато єгипетських християн тікало в пустелю та гори. Багато з них гинуло від холоду та спраги, від хвороб та диких звірів. Минала загроза, і втікачі повертались, але не всі. Деякі так і залишались невеликими групами або самотніми анахоретами.

Батьківщиною монашества є **Єгипет**, Нільська долина. Історик східного монашества Бесс бачить в цьому ніби нагороду Єгипту за те, що він прихистив гнаного Іродом Христа-Немовля.

Відлюдники

Першим християнським монахом був **Павло Тивейський**. Він утік від переслідувань Декія в гори Тиваїди; там він обрав собі за житло печеру. Харчувався Павло фініками, воду брав із джерела. Він назавжди залишився в пустелі, його навіть не спокусила звістка про перемогу християнства за Константина.

Засновник монашеського життя помер у своїй печері глибоким старцем. Могилу йому вирили леви. Павло випадково здобув популярність, адже багато анахоретів жили та померли незанима. Як правило, вони селилися поблизу джерел та фінікових пальм, в печерах чи під відкритим небом.

У часи дозвілля вони плели кошики, які відносили у сусідні поселення і вимінювали їх на хліб та сіль.

Ереміти

Перші об'єднання анахоретів пров'язують з іменем **Антонія Єгипетського (251–356)**, якого вважають “**батьком монашества**”. Життя його було описане св. Афанасієм, архієпископом Александрійським. Антоній народився в християнській сім'ї недалеко від великого Іераклеополісу, в Середньому Єгипті. Його глибоко вразило євангельське читання про багатого юнака (Мф. 19). Він роздав своє майно і став аскетом. Після 26-річного проживання в пустелі Антоній з 306 року почав збирати навколо себе учнів. Люди йшли до нього задля отримання доброї поради, душевної настанови. Слава преп. Антонія була настільки великою, що навіть сам імператор Константин написав йому листа. Перед своєю смертю Антоній знайшов собі усамітнене місце, де і помер у 356 р. у віці 105 років. Учні та послідовники Антонія продовжували роботу великого пустельника, створюючи колонії еремітів (від грец. відлюдники) “лаври”.

В Нижньому Єгипті такі еремітські колонії були засновані **Аммонієм**. Він – батько Нітрійського монашества. У Аммонія було багато учнів, які жили поодиноці в житлах, або разом. За Палладієм, в його час в Нітрійських пустелях проживало до 500 еремітів. В просторій церкві збирались монахи в суботу і неділю на загальне богослужіння. Кожен монах здобував собі їжу та одяг власною працею, працював до 9-ї години вечора, а потім співав гимни та псалми разом з братією.

На південь від Нітрійської пустині утворилась знаменита колонія еремітів, яка отримала назву Скитська пустиня. Макарій Єгипетський, чи Макарій Великий, був першим, хто почав

мешкати тут як ереміт. Макарій був аскетом ще з юності, але в пресвітери його посвятили проти його волі. В 30 років він тікає в Скитську пустиню. Цей аскет мав харизму (дар) зцілення та пророцтва. 50 гомілій, які залишились після Макарія, свідчать про його глибокий містичний настрій. До сучасників Макарія Великого зараховують етіоплянина Мойсея (колишнього розбійника), Піора та Макарія молодшого.

Але не тільки Нітрійська та Скитська пустині, увесь Єгипет до кінця IV ст. був вкритий келіями еремітів, чи колоніями кинозитів.

Кинозити

Засновником гуртового монашества, чи кинозитства вважають **св. Пахомія (282-346)**. Колишній солдат ще до прийняття ним християнства був аскетом. Приймавши християнство, Пахомій вирішив створити монаший гуртожиток. В результаті виник перший монастир Табеннізі (328 р.), пізніше утворилось ще 9, серед яких перше місце зайняв Бафуа (тепер Фау). Заслуга Пахомія також полягає в тому, що він створив міцну організаційну основу для еремітів; він обніс стіною келії анахоретів і ввів дисципліну. *Його настанови – це найдавніші монаші правила, які підпорядковують життя монахів певним здоровим нормам. Вони ставлять в обов'язок монахів працю та молитву, містять вказівки щодо одягу могонахів, їжі та сну. Монахам було заборонено виходити з монастиря, біля єдиних воріт сидів вартовий. Св. Пахомій також заснував два жіночих монастирі.*

З Єгипту монашество поширилось на Синайський півострів, де ми дещо пізніше зустрічаємо двох видатних аскетичних письменників: Ніла Синаїта (430 р.) та Йоана Лівствичника (580 р.).

Якщо в IV ст. класичною країною монашества був Єгипет з Нільською долиною, то в V-VI ст. центр монашого життя переноситься на Схід, в Палестину. Саме тут учень св. Антонія Іларіон з Гази заснував пустельництво. Десь в середині IV ст. виникли в Палестині численні монастирі. Найвидатнішими архимандритами Палестинського монашества були Каппадокійці **Феодосій** (441-

519) і **Савва** (439-532). Останній заснував сім лавр в Палестині, в одній з яких жив сам.

Після Єгипту **Сирія** є найближчою країною, де монашество досягає найвищого розвитку.

В **Каппадокії** монашество з'явилося завдяки **Василію Великому**, Григорію Богослову та Григорію Нисському. **Василій** спочатку познайомився з відомими аскетами Сирії та Палестини. Він мав славу в історії монашества як організатор східного монашества. Його відомі "**Великі та малі монашеські правила**" досі залишаються єдиними правилами грецького монашества.

Після того, як Єгипет та Палестина перестали бути головними центрами монашого життя на Сході, такими стають Константинополь, а децю пізніше Афон.

Первісна печерська спільнота

Феномен монашої печерної спільноти відіграє визначну роль в історії давньоруської Церкви та її духовної спадщини.

Особлива форма давньоруської аскези завжди привертала увагу adeptів православ'я і знаходила численних послідовників серед вірних.

Чернецтво у Давній Русі виникає як певна версія мучеництва. В Ближніх і Дальніх печерах досі зберігаються мощі 180 святих, переважно іноків цього монастиря. В 1643 році Митрополит Петро Могила канонізував їх усіх, наказавши служити їм спільну відправу. З 1762 року згідно з ухвалою Святого Синоду киево-печерських святих було занесено до загальноцерковних місяцесловів.

У формуванні печерних осередків за взірцем первісного чернецтва можна прослідкувати певну ступеневість: **самотнє пустельництво – “анахоретство”, колективне відлюдництво – “келіотство”, спільне проживання ченців у гуртожитку – “киновитство”**. Печерне життя у давньому Києві було притаманне лише відлюдницьким осередкам, пустельникам, затворникам, “келіотам”. Досягаючи киновійної стадії розвитку ченці залишали печерні помешкання й переселялись на поверхню.

Загально знаним фактом є те, що печерництво не є оригінальним древнім винаходом (і Антонію, і Іларіону були відомі приклади Сходу, де іноки часто оселялись у печерах, які були видовбані у кам'яних боках гірських скель, були сухі і добре захищені від вітрів, тому й досі є зручними житлами для відлюдників і, навіть, для цілих сільських та міських громад), але саме на Русі через суворий клімат воно *стало особливим* родом подвижництва. Оскільки існування у відкритій зовнішній печері, яка зимою могла бути занесена снігом і не утримувала тепла, було неможливим, аскети заглиблювалися в землю. Проте, тоді організм був приречений на виснажливе існування: серед вічної вогкості, без світла і свіжого повітря. Подвигом ставало саме життя у таких підземеллях, не характерних для аскетів сходу.

Життя печерної спільноти

Печерні поселення часто були лабіринтами, заглибленими у товщу лісових масивів, натомість скельні монастирі розрослися вздовж поверхні гірського схилу. Побут крихітних камер чи змієподібних галерей був додатковим чинником аскези: за ліжка служили неширокі дошки на материкових лежаках; на стінах були графіті (замість іконографіки).

Одяг, хоча і нагадував канонічний чернечий, був здебільшого саморобним, перешитим зі світського. Взуття сплітали з лози або конопель. Часто для упокорення плоті та смирення ченці носили сталвні вериги під одягом, які мали дуже велику вагу і натирали криваві рани на тілі. Деякі ченці, щоб завжди пам'ятати про смерть, ставили в келії труну.

З розповідей Патерика печерництво в своєму лоні народжує ще одну форму – затворництво. Затвори були у печерах, часом у наземних монастирських келіях. Печерні затворники (Ісаакій, Никита, Лаврентій, Йоан) у неймовірному пості та самоумертвленні проводили під землею десятки років.

Не важко спостерегти, що у первісній монашій громаді зібрали-ся люди, щоб у смиренні і терпінні приносити щире покаяння.

Особа ігумена общини – це особа її духовного провідника, наставника та старця.

Слід зазначити, що Антоній зовсім не ставить питання про покликання. Здається, для нього це не було головним. Перша спільнота складається з Антонія, Теодосія і Никона. Учень Антонія Ісаакій, який був у мирському житті купцем, спокутуючи гріхи, завдавав своєму тілу жорстокої кари. Під волосяницю надягав сиру козячу шкіру. Коли шкіра зсихалась, то дуже стискала тіло. Ісаакій сім років просидів у печері чотири лікті завбільшки, а живою була одна просфора через день. Ісаакій веде відчайдушну боротьбу з бісами, які всіляко знущаються з нього і, зрештою, з'являються йому наче ангели світла.

Йоан Багатостраждальний 30 років просидів у затворі, носячи на собі “заліза тяжкі”. Спокутуючи гріхи молодості, під час посту він закопується по груди в землю. Йоан чує пекучий жар в ногах, жили і кістки його тріщать, як у вогні, над головою дихає паща лютого змія. Тільки щира молитва до Бога дає йому полегшення.

Цікава деталь – 90% майбутніх спільнот являлися пустинножитніми. Найдавніші київські монастирі, що виникали у XI-XII ст., були пов'язані з загальним процесом християнізації, і носили місіонерський характер.

Унікальний феномен – преображені постаті ченців, що стяжали Божу благодать, ставали першими місіонерами: особи преподобних, сповнені Божого миру, ставали для язичників живими іконами, через які вони бачили “земних ангелів і небесних чоловіків”. Первісна община, попри крайні аскетичні форми подвигу в особі провідників-старців, виявляла відкритість на потреби світу та Церкви. Питання полягало в тому, щоб чернець стяжав правдиву харизму.

Архиєреї і місіонери, вчителі книжності і письма, проповідники, духівники князів і заступники перед сильними віку цього, переписувачі книг і народні лікарі-безсрібреники, автори канонів і піснєпівів, іконописці та зодчі – це далеко неповний перелік харизм печерських монахів. Природньо виникає питання: звідки ця відкритість? Свідомо хотів би залишити це питання без відповіді – як простір для наших молитовних роздумів.

Підвалиною духовного життя спільноти був ісихазм. Ісихаст – це людина, що перебуває у стані постійного богоспількування. Найбільш промовистим засобом ченця-ісихаста була духовна зброя – Ісусова молитва. Однак містичний досвід не був відірваним від реальності. Тут працювало древнє чернече правило: “Монах це той, хто серцем перебуває в небі, але ногами твердо ходить по землі”. Ченці займалися важкою працею. Саме вона мала забезпечити невибагливий прожиток, і з її плодів повинні були зазнавати матеріальної опіки бідні.

Особливою рисою відносин в спільноті було братолюбство. Преп. Нестор розповідає, що браття з радістю несли великі покути – епітимії, які накладав Антоній. Останній сприймався ченцями більше як найдосвідченіший у подвижництві, як співбрат, ніж як адміністратор.

Варто згадати те, що Антоній убрав підземне жительство у шати майже повної самоізоляції. Це вело до надзвичайних нестатків і обмежень братії у вже й так непростих умовах печерного життя. “Житіє Феодосія” натякає на якісь негаразди “мятежи и мьльву” у середовищі ченців, що призвело до переселення Антонія в інше місце. Вірогідно, що поштовхом до цього було поступове утвердження в первісній самітницькій “келії” общинних засад, які підточували її з середини.

Справді Антоній вдовольнявся всього двома учнями Феодосієм і Никоном Великим, останній вже почав постригати все нових прибульців, для котрих була потрібна хоча б найпростіша організація.

Назагал спільноту Антонія можна охарактеризувати як громаду, у якій перебувала глибока духовна єдиність, побудована не на якійсь ідеалістичній ідеї, а на живому досвіді осіб, об’єднаних Святим Духом у Христі. Особа була вищою понад ідею. Милосердя – понад суд.

Коли хтось з братів вирішував залишити спільноту, то старець накладав на себе ще більші пости та сугубі моливи. В особі Антонія бачимо суворого печерного самітника, але саме він духовно народжує осіб, яким дозволяє цілком інший шлях подвижництва.

Можна спостерегти, що в часи після Антонія, Теодосія і їх харизматичних спадкоємців виникає потреба у жорсткому регулюванні монашого життя правилами, чого не було до цього.

Взагалі слід зазначити, що у людському сенсі Антоній далеко поступається популярністю перед Теодосієм. Навіть місце поховання його мощей досі залишається невідомим. Можливо, Господь через своє Провидіння укрит тило цього світильника. Він наче уподобився євангельському зерну, яке, впавши в землю, померло – померло, щоб, у тайні закриті для людського зору, принести плід у своїх духовних дітях – майбутніх подвижниках монашества.

Вже невдовзі після смерті останнього, 3 травня 1074 року, пам'ять його як святого відзначається принаймні у печерському монастирі. 1091 року мощі Феодосія переносять до церкви, яку почали будувати йому ще за життя.

Підсумовуючи все вищесказане, можна вкінці підвести певні основні ознаки, якими відзначалося життя в монаших спільнотах:

1. Досвід у традиції.
2. Киновія – найбільш певна форма подвижництва.
3. Харизматична особа старця, яка визначає духовний шлях спільноти.
4. Духовний пошук – постійна ознака чернецтва.
5. Монаше життя остаточно залишиться таїнством.

Думаю, що завдяки вивченню наших витоків, у нас може з'явитися шанс дійти до розв'язки багатьох питань, які стоять перед сучасним чернецтвом.

ПРО ДОПОВІДАЧІВ

єрм. Йона

Народився 21 листопада 1974 р. у Левочі на Словаччині.

У 1993–1998 роках магістерські богословські студії отримав на греко-католицькому богословському факультеті Пряшівського Університету. Духовну формацію отримав у тому самому періоді в Греко-Католицькій семінарії імені блаженного П. П. Гойдича. На священика рукоположений 11 липня 1998 р. 16 червня 2000 р. захистив ліценціят в Орієнтальному Папському Інституті у Римі. В роках 2001–2004 виконував обов'язки духівника в Греко-Католицькій семінарії імені блаженного П. П. Гойдича. Від 2001 р. до 2004 р. викладав Східню духовність на Кафедрі систематичного богослов'я Греко-Католицького богословського факультету Пряшівського Університету. Восени 1 жовтня 2004 р. вступив у Святоуспенську Унівську Лавру Студійського уставу в Уневі. 22 травня 2008 р. прийняв постриг у Малу схиму. На цей час виконує обов'язки помічника Наставника новіціату.

єрм. Лука (Михайлович)

Народився 8 січня 1977 року. Після закінчення середньої школи вступив до Львівської Семінарії Св. Духа в 1994р., яку успішно закінчив у 2001 році із захистом диплому бакалавра. В 2002 році в м. Стрию отримав єрейські свячення з рук Преосвященного архиєрея Юліяна Гбура. В тому ж році прийшов до монастиря Студійського Уставу в Уневі. 18 листопада 2007р. прийняв монаший постриг із іменем Лука. Перебуваючи монахом Унівської Святоуспенської Лаври, виконував різні душпастирські обов'язки: викладав християнську етику в школі, був духовним провідником для парафіяльних хорів храму Св. Архистратига Михаїла, довгий час виконував обов'язки представника монастиря у видавництві “Свічадо”, брав активну участь у хоровому колективі “Майстерня пісні” у м. Львові. Протягом 2007 року був настоятелем студійського дому в обителі Св. Йоана Богослова у Рудно.

На цей час є помічником економа в монастирях Студійського Уставу. Володіє російською, англійською мовами.

єрм. Мануїл (Пишкович)

Народився 30 жовтня 1980 р. Б. Навчався спочатку у Дрогобицькій, а потім – Львівській Духовній семінарії. 08.09.2000 р. Б. вступив у число ченців Святоуспенської Унівської Лаври Студійського Уставу. 02.10.2005 р. Б. пострижений у Малу схиму. Невдовзі рукоположений у єродиякона (21.11.2005) та єромонаха (11.09.2006). Секретар Ігумена Унівської Лаври з 15.12.2005 р. Б. Теж виконував обов'язки помічника економа монастирів студійських (01.06.2006-10.07.2007). Спеціаліст богослов'я. Дипломна робота на тему “Монашество у законодавстві Вселенської Церкви на Сході (І тисячоліття)”. Написав книгу “Історія Свято-Успенської Лаври і студійського монашества” у 2005 р. Б.

єрм. Онуфрій (Кіндратишин)

Народився у 1977 у м. Бориславі Львівської обл., там отримав початкову освіту. У 1995 р., по закінченні гуманітарно-теологічного Ліцею ім. блаженного Климентія Шептицького, вступив до Святоуспенської Унівської Лаври, де у 1999 р. прийняв постриг у Малу схиму. Навчався у Львівській Духовній Семінарії, у 2004 р. став священником.

Наукова праця з літургічного богослов'я: *Способи виконання псалмів у християнському богослуженні Єгипту в IV ст. на основі згадок про псалмостів у творах св. Атанасія Олександрійського.*

єрм. Теодор (Мартинюк)

Народився 1 лютого 1974 р. у с. Дора на Гуцульщині. У 1989 р. закінчив Яремчанську восьмирічну школу № 1, у тому ж році розпочав навчання у Кременецькому педагогічному коледжі ім. Т. Шевченка на факультеті праці і креслення, який закінчив у 1993 р. із дипломом вчитель праці, креслення та гуртків декоративного-прикладного мистецтва. У 1993 р. вступив до Святоуспенської Унівської Лаври. З 1994 р. по 2001 р. навчався у Люблінському Католицькому Університеті. Отримав диплом магістра богослов'я. 2001-2003 – економ Святоуспенської Унівської Лаври. 2003-2005 – настоятель Святомихайлівського монастиря у Львові. З 2005 р. студент Папського Східного Інституту, факультет канонічного права.

ЗМІСТ

СВЯТОУСПЕНСЬКА УНІВСЬКА ЛАВРА

Конференція: “Студійське монашество”

28 грудня 2006 р. Б.

Вступне слово єрм. Венедикта	9
<i>єрм. Йона.</i> Монашество в часах св. Теодора Студита	12
<i>єрм. Мануїл.</i> Монашество КиєвоПечерської лаври: рання доба	31
<i>єрм. Теодор.</i> Відновлення студійського чернецтва слугою Божим митрополитом Андреем і блаж. свщмуч. Климентієм	41
<i>єрм. Онуфрій.</i> “Монашество в документах Церкви”	59

СВЯТОУСПЕНСЬКА УНІВСЬКА ЛАВРА

Конференція “Монаша спільнота”

27 грудня 2007 р. Б.

Вступне слово єрм. Венедикта	87
Слово Блаженнішого Кир Любомира.....	91
Відповіді Блаженнішого Кир Любомира на запитання	105
<i>єрм. Лука.</i> Розуміння спільноти у монашій традиції.....	111
<i>єрм. Мануїл.</i> Монаша спільнота згідно з нашим Типіконом	121
Про доповідачів	125

СТУДІЙСЬКЕ МОНАШЕСТВО
Матеріали конференцій

Літературний редактор
Наталія Львів

Художній редактор
Роман Скиба

Технічний редактор
Надія Стахур

Підписано до друку 18.09.2008 р. Формат 60x84/16.
Папір офс. Гарнітура PetersburgТТ. Друк на ризографі.
Ум. друк. арк. 7,4. Ум. фарбовідб. 7,6. Обл.-вид. арк. 5,9.
Наклад 300 прим. Зам. 0006

Видавництво «Свічадо»
79008, а/с 808, вул. Винниченка, 22, м. Львів,
тел. (032) 297-16-33, 274-23-09
e-mail: post@svichado.com
url: www.svichado.com